Academic Platform Journal of Education and Change

journal homepage: http://apjec.net/

Bireyin Aile Değerlendirme ve Problem Çözme Değerlendirme Düzeyleri Arasındaki İlişki

*[1]Tülay Yiğit, [2]Hanifi Parlar,

[1]İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aile Danışmanlığı Bölümü, İstanbul

tulay.yigit@istanbulticaret.edu.tr

[2]İstanbul Ticaret Üniversitesi, İTB Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul

hparlar@ticaret.edu.tr

Özet

Bu araştırma, ailenin işlevselliği ile problem çözme değerlendirme düzeyi arasındaki ilişkiyi görebilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, Aile Değerlendirme Ölçeği, Problem Çözme Beceri Envanteri ve kişilere ait bilgileri toplamak üzere Bilgi Formu kullanılmıştır. Örneklemi, İstanbul'da Fatih, Başakşehir, Üsküdar ilçelerinde faaliyet gösteren bazı sivil toplum kuruluşlarında çalışan ve kuruluşlardan yönlendirilen %68'i kadın ve %32'si erkek olmak üzere 252 kişiden oluşmaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Veriler, SPSS 25.0 ile çözümlenmiştir. Spearman korelasyon testi değerleri incelendiğinde, aile işlevleri ile problem çözme becerileri arasında tüm alt ölçeklerde pozitif yönde çok güçlü düzeyde ilişki bulunmuştur. Katılımcıların aile değerlendirme ölçeğinin gereken ilgiyi gösterme alt grubu ile problem çözme algısı envanterinin alt grubu olan problem çözme güveni arasında ($r=.169$, $p<.05$) .05 anlamlılık düzeyinde, diğer tüm alanlarda ise .01 düzeyinde istatiksel olarak anlamlılık gözlenmiştir. Buna göre, aile değerlendirme düzeyi, problem çözme algısı puanını pozitif korelasyonda etkilemektedir. Ailesini sağlıklı değerlendiren bireyler, kendi problem çözme konusundaki yeterliliklerini de iyi durumda bulmaktadır, ailesini genel olarak sağlıklı bulmayan bireyler ise kendi problem çözme becerilerini de yetersiz düzeyde algılamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Aile, aile işlevleri, problem, problem çözme değerlendirilmesi

Relationship Between Family Assessment and Problem Solving Assessment Levels

Abstract

The study is constructed to evaluate the relation between the family functions and problem solving apprasial of the individuals. The Family Assessment Device, Problem Solving Appraisal are used to collect the data also with a form to receive personal information. The data from 252 participants which are 68 % female and % 32 male are collected from the NGOs founded in İstanbul Fatih, Başakşehir, Üsküdar and evaluated by SPSS 25.0. The research is conducted by the correlational survey model by using quantitative data. In order to observe the relations, Pearson correlation test is applied to evaluate the relation between the scores of scales and personal information. The obtained values indicate a strong relation between family assesment and problem solving appraisal with all the subscales. Between Affective Involvement subscale of Family Assesment Device and Problem Solving Confidence subscale of Problem Solving Appraisal, a significant relation ($r=.169$, $p<.05$) by the 0.5 significance level is found and the other subscales also revealed a statistically significant relation by .01 significance level. Based on findings, the family assessment is in a positive correlation

with the problem solving appraisal. It indicates a relation between the evaluation of family functions and problem solving appraisal. The individual who thinks his/her family is not in a healthy state, also evaluates personal problem solving capacity as inefficient. However, if the scores for the family functions indicate a healthy family, individual's problem solving skills are evaluated as efficient.

Key words: Family functions, family assesment, problem solving appraisal.

1.GİRİŞ

Sorunlar olmadan bireyin, gelişimi ve kendini gerçekleştirmesi mümkün değildir (Maslow, 2001, s:14). Adler, bireylerin sorunlarını çözme zorunluluğundan sıyrılamaz, diyerek sorunların doğal olduğunu belirtmiştir (Adler, s:80). Ancak bireylerin soruna yönelim biçimleri farklı olabilmektedir. Örneğin, problem çözme algısı ve çevresinin katkısı sorunlara yönelimi etkileyebilir. Olumlu duyguların desteklendiği bir ortam, bireylerin strese dayanıklığını arttırabilir (Gloria,2014, s:94). Bireyin olumlu duygularının artması içinse, önce içinde yaşadığı fiziksel çevre şartlarının, dayanıklılığını arttıran ve baş etme becerilerini koruyabilen bir düzende olması gerekmektedir. Aile üyelerinin, sağlıklı ilişkiler geliştirebilmesi için günlük şartların buna elverişli olması gerekmektedir (Evan, 2003, s:545). Hiçbir arkadaş grubu aile kadar sürekli ve kuşatıcı olamamaktadır (Vatandaş, 2011, s:5). Bu açıdan, aile toplumun temelini oluşturan en tabii, en temel, en köklü ve en eski kurum olarak nitelendirilebilir (Lundberg, 1958; Akt. Söylemez, 2011, s:1). Aile, bireyin temel fiziksel ihtiyaçlarını, duygusal, bilişsel gelişimini, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılar (Satir, 2016, s:34-38). Aile, biyolojik veya psikolojik açıdan birbiriyle ilişkili ve birbirleriyle ekonomik, duygusal ve tarihsel bağları olan ve aynı çatı altında yaşayan bireylerden oluşur (Gladding, 2015, s:5). Aile bireylerinin sadakatleri ve bağlılıkları yıllarca sürer. Bu durum da, aileye *"kalıcılık"* özelliği yükler (Gülerce, 1996, s:5). Farabî ise aileyi vücuda benzetmiştir. Organlar nasıl bir sistem içinde hareket edip yardımlaşıyorsa, aile üyelerinin her biri de sağlıklı bir aile için, yardımlaşırlar (Bilginer, 1991, s:77; Akt. Topcuoğlu, 2001, s:3). Le Play'ın benzetmesiyle de, madde için atom ne ise, toplum için de aile odur (Çimen, 2008, s:18). Çocuğun duygusal, zihinsel ve bedensel gelişimine, sağlıklı aile, olumlu etkide bulunur (Yavuzer, 2001, s: 51).

Ailede sağlık kelimesi, olumlu ilişkileri destekleyen ve üyeler arasındaki alış ve verişi dengeleyen etik sorumlulukları anlatmaktadır. Bir ailenin yaşam evrelerinin bir kısmında sağlıksız olması bu durumun yaşam boyunca süreceği anlamına gelmemektedir (Berksun, 2013, s:66). Aileler yaşam boyu farklı süreçler geçirebilir, gelişim literatürüne bu aşama, aile yaşam döngüsü, adıyla girmiştir. Yaşam döngüsü aileyi geliştirir, değiştirir ve üyelerine farklı sorumluluklar yükler.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yürütülmüştür. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir. İlişkisel çözümleme iki şekilde yapılabilir. Bunlar; korelasyon türü ilişki ile karşılaştırma yolu ile

elde edilen ilişkilerdir. Korelasyon modelle yapılmış araştırmalar, değişkenler arasındaki ilişkiyi açıklar ve sonuçları tahmin etmeye çalışır. İki ya da daha fazla değişken veya puanlar arasındaki ilişki derecesini ölçmek ve istatistiksel olarak test etmek amacıyla kullanılmaktadır (Karasar, 2003, s:81-82). Korelasyonel modele uygun olarak tasarlanan bu araştırmada, demografik özelliklerin aile işlevleri ve problem çözme becerisi ile ilişkisi araştırılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

18 yaş üstü bireyler evreni, İstanbul'da Fatih, Üsküdar, Başakşehir ilçelerindeki STK çalışanları ve onların iletişim içinde olduğu bireyler örneklemi oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçları:

Araştırmada, Işıl Bulut (1990)'un uyarladığı aile fonksiyonlarını ölçen "Aile Değerlendirme Ölçeği" ve Sabahat Taylan (1990)'ın uyarladığı kişinin kendine dönük problem çözme algısını ölçen "Problem Çözme Algısı Envanteri" ve yaş, cinsiyet, ekonomik durum gibi kişisel demografik bilgiler için bilgi formu kullanılmıştır.

2.4.Verilerin Toplanması:

Araştırmada "Bilgi Formu"; yönergeleri yazılı olan, Işıl Bulut'un uyarladığı, aile fonksiyonlarını ölçen "Aile Değerlendirme Ölçeği"; Sabahat Taylan'ın uyarladığı problem çözme algısını ölçen "Problem Çözme Envanteri" kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından veri toplama araçları, İstanbul'da üç ilçedeki STK'ların programlarına gidilerek katılımcılara dağıtılmış ve toplanmıştır. Ayrıca internet ortamında "surveymonkey" anket sitesi üzerinden hesap açılmış, oluşturulan link, STK çalışanlarına verilerek onların iletişim ağındaki bireylere gönderilmesi sağlanmış ve 252 kişiye ulaşılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Aile değerlendirme ölçeğindeki kimi maddeler tersten kodlanmış, puanlar alt ölçeklerde madde sayılarına bölünerek standardize edilmiştir. Benzer işlem, Problem çözme envanteri için de uygulanmış, ölçeğin 9, 22 ve 29 dolgu soruları kapsam dışı tutularak toplam puan hesaplanmıştır. Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayıları şu şekilde bulunmuştur: Aile Değerlendirme Ölçeği; Problem çözme: .784, İletişim: .791, Roller: .642 Duygusal .Tepki verebilme: .784, Gereken İlgiyi Gösterme: .410 Davranış Kontrolü: .516, Genel İşlevler: .881. Problem Çözme Envanteri; Problemi Çözme Güveni (PÇG): .834; Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT): .846; Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK): .655. İlişki düzeylerini belirlemek için SPSS 25.0 Paket programı kullanılmıştır:

3. BULGULAR

3.1. Kişisel Özelliklere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılanların %67,9'u kadın ve 171 kişi, %32,1'ierkek ve 81 kişidir. Elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda; katılımcıların demografik- özellikler; yaş grubunda "18-25 yaş aralığı", cinsiyet olarak "kadın", eğitim düzeyine göre "üniversite ve üstü", aile tiplerine göre "çekirdek aile", ailedeki konumlarına göre "anne", iş durumlarına göre

"çalışıyor", gelir düzeylerine göre "orta" ve medeni durumlarına göre "bekâr" gruplarında toplanmıştır.

3.2. Katılımcıların Aile İşlevleri ile Problem Çözme Değerlendirmesi Arasındaki İlişki

Tablo 1. Katılımcıların Aile Değerlendirme Ölçeğinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri

Ölçek No	Aile İşlevi	Minimum	Maximum	X̄	S.S.
1	Problem çözme	1,00	4,00	2,02	,65
2	İletişim	1,00	3,67	1,94	,57
3	Roller	1,27	3,55	2,12	,44
4	Duygusal tepki verebilme	1,00	4,00	1,86	,64
5	Gereken ilgiyi gösterme	1,57	3,71	2,27	,34
6	Davranış kontrolü	1,33	3,33	2,12	,34
7	Genel işlevler	1,00	4,00	1,77	,58

Tablo 1'e göre, katılımcıların en yüksek puan ortalamasını (X̄=2,27 SS=.34) *gereken ilgiyi gösterme* adlı alt ölçekten, en düşük puan ortalamasını da (X̄=1.77 SS=,58) *genel işlevler* adlı alt ölçekten elde ettikleri görülmektedir. Alınan puanlar yükseldikçe aile işlevinin sağlıksız olduğu, puanlar düştükçe aile işlevinin sağlıklı olduğu yorumu yapılmaktadır. Veriler, aile işlevleri arasında en sağlıklı olan konunun genel işlevler, en sağlıksız olan konunun ise gereken ilgiyi gösterme alanında olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Problem Çözme Envanterinin Alt Ölçeklerine İlişkin Görüşleri

Ölçek No	Problem Çözme	Minimum	Maximum	X̄	S.S.
1	Problemi Çözme Güveni (PÇG)	1,00	4,91	2,32	,80
2	Yaklaşma Kaçınma Tutumu (YKT)	1,00	5,63	2,49	,80
3	Kişisel Kontrolü Sürdürme Yeteneği (KK)	1,00	5,80	3,17	1,03

Tablo 2'ye göre, Problem çözme envanterinden elde edilen toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendisini yetersiz olarak algıladığını ortaya koymaktadır. Bu durum, katılımcıların kendilerini kişisel kontrolü sürdürme yeteneği konusunda diğer alanlara göre en az düzeyde yeterli gördüklerini, problem çözme güveni bağlamında ise daha yeterli olarak algıladıklarını göstermektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Aile İşlevleri ile Problem Çözme Değerlendirme Düzeyi Arasındaki İlişkiyi Belirlemeye Yönelik Spearman Brown Sıra Farkları Korelasyon Değerleri

ADÖ Alt Ölçek		PÇG	YKT	KK
Problem çözme	r	,336	,338	,240
	N	,000	,000	,000
İletişim	r	,401	,342	,310
	N	,000	,000	,000
Roller	r	,356	,354	,292
	N	,000	,000	,000
Duygusal tepki verebilme	r	,339	,366	,270
	N	,000	,000	,000
Gereken ilgiyi gösterme	r	,169	,201	,239
	N	,004	,001	,000
Davranış kontrolü	r	,415	,407	,285
	N	,000	,000	,000
Genel işlevler	r	,400	,403	,350
	N	,000	,000	,000

(N=252) p<.01; p<.05

Tablo 3'te görüleceği gibi araştırmaya katılan kişilerin aile işlevleri ile problem çözme değerlendirilmesi arasında tüm alt ölçeklerde çok güçlü düzeyde ilişki gözlenmiştir. Katılımcıların aile işlevinden gereken ilgiyi gösterme ile problem çözme envanterinin problem çözme güveni arasında (r=.169, p<.05) .05 anlamlılık düzeyinde, diğer tüm alanlarda ise .01 düzeyinde istatiksel olarak anlamlılık gözlenmiştir. Bu bulgudan hareketle

araştırmaya katılan kişilerin problem çözme envanteri ile aile işlevleri arasında çok güçlü ilişkiler bulunduğu, diğer bir ifade ile aile işlevinin sağlıklı olma ya da olmama durumunun katılımcıların problem çözme değerlendirmelerini çok büyük oranda etkilediği söylenebilir.

3.3. Aile İşlevi ve Problem Çözme Değerlendirilmesinin Kişisel Özellikler Arasındaki İlişkiye Yönelik Çözümlemeler

Yaş ile aile değerlendirme ölçeğinin toplam puanı arasında da (r=-,147; p.<.05) ters yönde güçlü ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Yaş ile problem çözme envanterinin yalnızca *kişisel kontrolü sürdürme yeteneği* boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir, (r= **-,**126; p.>.05).

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Aile değerlendirme ölçeği ile problem çözme envanterinin tüm alt ölçeklerinde çok güçlü düzeyde ilişki gözlemlenmiştir. Buna göre, bireylerin, ailelerini sağlıklı bulması, kendi problem çözme algılarına olumlu yaklaşmaları ile güçlü şekilde ilişkilidir. Birey, ailesini sağlıklı değerlendiriyorsa, kendi problem çözme davranışını da olumlu algılamaktadır.

Aile işlevlerini değerlendirme ölçeğinin, gereken ilgiyi gösterme alt ölçeği genel olarak bütün katılımcılar kapsamında sağlıksız düzeyde çıkması, bireylerin, kendi aile üyelerinin aktif olarak kendisine ya da birbirlerine yardım edeceğine dair güvensizlik duyduğuna işaret etmektedir. Bununla birlikte, problem çözme algısı envanterinin, problem çözme güveni alt ölçeği ise en düşük puanlamayı alarak sağlıklı düzeyde çıkmaktadır. Burada, bireyler yakın çevreden etkin destek alacaklarına güven duymazken, kendi baş etme kabiliyetlerine güven duymaktadır. Bu durum, olumsuz bir durumun telafi edilmesindeki yoğun çabanın olumlu bir tutumu güçlendirmesi ile ilişkili olabilir.

Bu yüzden, bir sorunu tanımlamak ve baş etme becerilerini inceleyebilmek için, yalnızca bireye odaklanmak yerine, içinde bulunduğu ailenin genel özelliklerine, problemi oluşturan esas stresörlere ve daha önce kullanılan çözümlere bakmak gerekmektedir (Amador, Martine & Guerra, 2017, s: 601-602). Sağlıklı ailede, üyelerin rollerini gerçekleştirmeleri, yeni rollerden kaçınmamaları, rolünü yerine getirmeyen üye ile iletişim kurarak onu sorumlu hale getirmeleri beklenir (Bulut, 1993, s:14). Bu etkileşimin kapsamını farkında olmayan bir tutum, var olan problemlerin çözülmesini engellerken yeni problemler de oluşturacaktır. Çünkü "*İletişimdeki aksaklıklar ailenin tüm işlevlerini yetine getirmesinde bir engel teşkil etmektedir.*" (Bulut, 1993, s:16).

Yaş arttıkça, aile işlevleri puanı düşmekte, böylece aileyi sağlıklı değerlendirme oranı artmaktadır. Buna göre, ilerleyen yaş, kişilerin aile problemlerini daha az algılaması ya da çözüm konusunda zamanla daha tecrübeli ve etkin hissetmesiyle ilgili olabilir. Ayrıca, yaş ile problem çözme envanterinin, kişisel kontrolü sürdürme yeteneği boyutu arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı gözlenmiştir. Buna göre, yaş arttıkça, bireyler kendi kişisel kontrolleri konusunda daha sağlıklı bir değerlendirme yapmaktadır. O halde, yaşla beraber, şartlarını ve kendilerini kontrol edebileceklerine dair güvenlerinin arttığını söylemek mümkündür. Buna rağmen, ilerleyen yaşla beraber değişen kişisel gelişim süreci, değişen

şartların getirdiği yeni rol ve konumların getirdiği değişim sürecine karışmaktadır. Bu iki konuyu yalıtarak birbiriyle ilişkisini inceleyen araştırma dizaynları gerekebilir.

Problem çözme algısı ve çevrenin buna etkisi, hayatın her alanını etkileyebilecek kritik tutumları içermektedir. Problemlerle nasıl baş edeceğini bilemeyen ya da baş etme becerilerine güvenmeyen bireyler, kaçıngan bir tutum izlemeye başlayabilirler. Fakat bu tutum, kontrol edilmesi güç bir döngü başlatabilir. *"Problemlerle kaçıngan bir baş etme tarzına sahip kimselerin, sonuca kavuşturulmamış sorunları, daha sonra başka problemler olarak karşılarına çıkacaktır"* (Eskin, 2018, s:274). Bununla birlikte, bireyin içinde bulunduğu şartların, tutumuna etkisi de önemlidir. Örneğin, yardım istemek, kendine yetememenin işareti olarak görülüyorsa, birey, verimli olabilecek bir davranışa, olumsuz bir tutumla yaklaşabilir. Oysa yardım istemek, bağımsız beceri ve kabiliyetlerin gelişmesinde son derece yararlı bir araca ve strateji olabilecek bir davranış biçimine işaret etmektedir. Zimmerman'a göre, yardım istemek kendini yönetebilme başlığı altında, kaynakların yönetim becerisi içinde yer alan bir davranıştır (Zimmerman, 2008, s:183). O halde, bazı davranışların aile içinde farklı algılanması da kişinin tutumunu değiştirebilir. Eskin'e göre de bireyin sorunlarından kaçmasının altındaki sebepler incelenmeden verimli bir sonuç almak güçtür. Bu yüzden, kişilerin, problemleri ile ilgili yönlendirme yapmadan önce, onların, sorunlara ilişkin genel görüş, duygu ve düşünce ve tutumlarını incelemek gerekmektedir (Eskin, 2018, s:274).

Katılımcıların %80' e yakını, üniversite ve üstü eğitim aldıklarını belirtmiştir. Bu yüzden, bu çalışma, eğitimin veya eğitim kaynaklarına ulaşamamanın, aile işlevlerine ya da problem çözme becerilerine etkisi hakkında fikir sahibi olmak için yeterli değildir. Buna rağmen, sorun çözme algısının hayatın her alanıyla ilişkili olabileceği açıktır. Bunun için, problem çözme ile ilgili konular eğitim müfredatının interaktif bir parçası olabilir. Ayrıca, eğitim, problem çözme becerisini etkileyebileceği kadar, ailedeki yaklaşımlar da çocuğun eğitim hayatını etkileyebilmektedir. Örneğin, ailenin, çocuğun başaracağına karşı güven duyduğu ve erken yaştan itibaren onun eğitimi ile ilgili olduğu takdirde, çocuğun akademik başarısının artacağı öngörülmektedir (Froiland., Peterson ve Davison, 2013, s:33-50).

Bu çalışma bağlamında şu önerilerimizi sunabiliriz:

STK'larda program organizasyonu yapanlara ve politika yapıcılara öneriler:

Aile içi şiddetin ve her türlü istismarın önlenmesinde, madde kullanımı konusunda, önleyici yaklaşım olarak mücadelede, okullarda ciddi bir sorun olan saldırganlığın/zorbalığın önlenmesinde, aile fonksiyonları ve problem çözme becerisi konusu, bir önleme programı olarak aile üyelerine çeşitli etkinliklerle anlatılarak bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.

Evlilik öncesi bireylere ve boşanma kararı öncesinde eşlere, aile fonksiyonları ve problem çözme becerisi konularında bilinç oluşturucu çalışmalar yapılabilir.

STK'ların bünyesinde Aile Danışmanlık Birimi açılarak, bireylere sağlıklı aile kurma ve aile fonksiyonları konusunda daha etkin olarak bilgilendirme ve yönlendirme yapılabilmesine zemin oluşturulabilir.

Türkiye'deki tüm belediyelerde Aile Danışmanlık Birimi kurulabilir, var olanlar daha etkin hale getirilebilir.

Araştırmacılara öneriler:

Aile değerlendirme düzeyindeki her bir alt ölçekle ilgili ayrıntılı araştırma yapılabilir.

Farklı demografik kitlelere yoğunlaşan araştırmalarla veri toplanarak, hangi çevresel unsurların problem çözme değerlendirmesi ile ilişkili olduğu araştırılabilir. Ne gibi destekleyici müdahalelerin bu düzeyi anlamlı olarak etkileyebileceğini anlamak üzere bölgesel çalışmalar yapılabilir.

Yurtdışında geliştirilmiş olan bu ölçeklerin sınırlılıkları nedeniyle, kendi toplumumuza uygun, aile fonksiyonlarını ve problem çözme yaklaşım ve davranışlarını ölçmeyi hedefleyen bir aracın geliştirilmesi gereksinimi vardır.

- Problem çözme; tutumlar, davranışlar ve beceriler hakkında bir bilgi verirken bireylerin kişilik özellikleriyle bir ilişkisinin olup olmadığı hakkında bilgi verememektedir. Bu konuda ayrıntılı bir çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Adler, A. (1999,). *Psikolojik Aktivite.* İstanbul: Say Yayınları

Berksun, O. E.ve Sayar, G. H. (2013). *Aile ve eş terapileri*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Bulut, I. (1993). *Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi*. Ankara: Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Yayınları.

Çimen, L. (2008). *Türk töresinde kadın ve aile*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Eskin, M. (2018). *Sorun çözme terapisi*. Ankara: Altınordu Yayınları.

Evan, G. (2003). The built environment and mental health. *Journal of Urban Health*, 80.

Froiland, J. M., Peterson, A., & Davison, M. L. (2013). The long-term effects of early parent involvement and parent expectation in the USA. *School Psychology International*, 34, 33-50.

Gladding, S. (2015). *Aile terapisi.* Ankara: Türk Psikolojik Rehberlik Derneği Yayınları.

Gloria, C. S. (2014). Relationships among positive emotions, coping,resilience and mental health stres and healt. *Stres and Health*, 2, 32. doi:10.1002/smi.2589

Gülerce, A. (1996). *Türkiye'de ailelerin psikolojik örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Matbaası.

Heppner, P. &. (2003). *Positive psychological assesment: A hand book of models and measures.* Washington: American Psychological Association.

Heppner, P. C. (1982). The development and ımplications of a personal-problem solving ınventory. *Journal of Counsling Psychology*, 66-75.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Maslow, A. (2001). *İnsan olmanın psikolojisi*. İstanbul: Kuraldışı Yayıncılık.

Nazlı, S. (1997). *Aile fonksiyonlarının bazı değişenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.

Özabacı, N. E. (2014). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bakış*. Ankara:

Satir, V. (2016). *Temel aile terapisi.* İstanbul: Beyaz yayınları.

Söylemez, İ. (2011). *Evlilik uyumu ve aile işlevleri ölçek geliştirme*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana bilim Dalı, Ankara.

Şahin, N. N. (1993). Psychometric properties of the problem solving ınventory in a ggroup of turkish universty student. *Cognitive Therapy and Research*, 379-376.

Taylan, S. (1990). *Heppner'in problem çözme envanterinin uyarlama, güvenirlik ve geçerlik çalışması.* Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Topçuoğlu, S. (2001). *Çekirdek ve geniş ailelerde aile fonksiyonlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Samsun:

Vatandaş, C. (2011). *Türkiye'de aile (yapısal özellikleri, işlevleri ve değişimi*). İstanbul: SEKAM Yayınları.

Yavuzer, H. (2001). *Anne-baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi Yayınları.